

# Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Priljubljanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism na sprejemamo. Izdaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za inosemestno 30 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davak povzet. Polt. št. rač. 11.153. Telefon 45-86

## Komu so potrebni napadi na učiteljstvo

Ze nešteto krat smo bili prisiljeni v našem stanovskem glasilu žigosati namerno kratenje učiteljskega ugleda in ubijanje njegove avtoritete s skrajnim omalovaževanjem učiteljskega dela med narodom in s sramotenjem njegove osebe. Poudarjamo namerno, ker se prav dobro zavedamo, in iz osti, naperjene proti učiteljskemu stanu, na lastni koži prav dobro občutimo, da je v interesu nekaterih, da učitelj ne uživa med ljudstvom onega ugleda in nima take avtoritete, kot bi to bilo po njegovem položaju in po važnosti njegovega poklica nujno potrebno. Toda naše ugotovitve so ostale ugotovitve, razlogi, ki so zelo tehtni, in govorijo proti takemu postopanju, se niso upoštevali, pač pa se opaža, da se ta gonja proti učiteljstvu nadaljuje in vodi z nekako sistematičnostjo prav z onih mest, ki bi bila v prvi vrsti poklicna ščititi učiteljev ugled in skrbeti za dvig njegove avtoritete, ki bi mu bila prav v sedanjih težkih in resnih časih nujno potrebna. Zato ne moremo smatrati samo za zgolj slučaj, da se od leta do leta kritizira učiteljstvo in podcenjuje njegovo šolsko in izvenšolsko delo pred najvišjim forumom naše banovine. Tudi ne moremo smatrati, da slučaj, da se »Domoljuba«, in pri tem mu pomagajo tudi nekateri drugi listi, v svoji vsakotredenski številki zaletijo v naše šolstvo in predvsem v učiteljstvo. Vsakdo, ki čita take neutemeljene napade, se ne more otresti občutka, da je treba v obeh ljudstva za vsako ceno ponižati učiteljstvo in mu odvzeti ugled, da bi s tem bilo mogoče popravljati in dvigati ugled kake propadle strankarske veličine. Pa tudi tega se dobro zavedamo, zakaj se napada učiteljstvo z mesta, od koder bi se morala sejati samo ljubezen in ne sovraštvo.

Vse te napade občutimo in se tudi dobro zavedamo njihovega pomena in namena. Da pa bo morda še boljše razumljivo, zakaj sta predmet teh sistematičnih napadov prav učiteljstvo in njegova organizacija, tedaj moramo poleg mnogih, tudi zelo važnih razlogov upoštevati še sledeče: Vsaki stranki so potrebni predvsem dobri agitatorji, taki, ki bi bili voljni in sposobni propagirati razne papirnatne programe. Zato bi vsaka rada imela med učiteljstvom čim več pristašev in delavcev, posebno v času, ko je še prav zelo potrebno pridobivati si teren. Učiteljska organizacija pa vzgaja borce za skupne stanovske interese in pa neposredne delavce za narod, kar je seveda v navzkrižju z raznimi strankarskimi programi, zato tolčejo po učiteljstvu in njegovi organizaciji, da bi s tem pridobili vsaj nekatere, ki bi bili »častne izjemke«. Toda oni, ki iščejo in naglašajo te »častne izjemke«, se menda ne zavedajo, kako škodljivo je njihovo početje med preprostim ljudstvom, in ne uvidevajo, da s tem ubijajo v ljudstvu vero do vsake avtoritete in da si oni, ki drugega blati in mu krati ugled, s tem ne pridobiva spoštovanja in ugleda, ampak doseže prav nasprotno. Danes tudi naše preprosto ljudstvo gleda z lastnimi očmi in je zmožno tudi objektivnega presojanja.

Toda ali se zavedate vsi tisti, ki udrihate po učiteljstvu javno in kjer koli je prilika, kako zelo nerazsodne se pokazate, ko na eni strani sramotite stan kot celoto in podcenjujete njegovo delo, a na drugi strani nalagate prav temu stanu najrazličnejše naloge in ga delate odgovornega za vsak še tako majhen neuspeh. Res, najbolj spoštovan, najbolj upoštevan stan bi moral to biti, če bi hotel izvršiti vse naloge, ki se mu nalagajo. Ker pa je resnica le to, da se učiteljskemu stanu stalno krati ugled, jemlje avtoriteta in se zapostavlja za drugim, je nemogoče pričakovati tako nujno potrebnih in lepih uspehov od njegovega dela. Prav gotovo bi učiteljstvo svojo najvažnejšo misijo, vzgojitelja naroda izvršilo vse drugače, v vse večje zadovoljstvo samega sebe in vseh onih, ki mu nalagajo vedno največje naloge, če bi imelo mir, če bi ne bilo predmet stalnih napadov in deležni sistematičnega ubijanja, za njegov poklic in za njegovo delo tako nujno potrebne avtoritete.

Res je, da je med vsakim stanom nekaj takih, katerih delo in početje nikakor ne more biti v čast celokupnemu stanu. Tudi med nami se najdejo taki posamezniki, toda zaradi teh nekaterih poedincev ni nihče upravičen obtoževati celotnega stanu. Nihče ne sme obtoževati in obdolževati učiteljstva, čeprav je morda prepričan o nedoslednosti in o nepravilnem postopanju kakega posameznika.

Lahko je operirati s pavšalnimi obdolžitvami in neutemeljenimi izjavami obdolževati in sramotiti stan kot celoto. Reagirali smo na razne napade že večkrat in jih kot neosnovane zavračali, in vendar se ti napadi stalno ponavljajo, zato smo upravičeni zaklicati in vprašati:

Komu so ti napadi potrebni? Povejte nam odkrito, zakaj to delate, povejte nam vzroke in pojasnite nam svoje namene! — Z odkritimi nasprotniki se bomo odkrito borili.

## Naša napredovanja

Minevajo meseci v nestrpnem čakanju po izboljšanju minimalnih uradniških prejemkov. Draginja raste iz dneva v dan in s težko skrbjo jo preizkušajo uradniške družine, žive v upanju, da bo enkrat vendarle boljše. O povišanju plač — ali bolje bi se izrazil »o nadoknadenju večjih izdatkov za življenje« — pa čitamo kvečjemu, »da vlada pripravlja uredbo o povišanju uradniških plač, ki bo zajela vse državne uradnike«. Nedvomno je, da je povišanje nujno potrebno, saj je uradnik že pred nastopom »svoje draginje« komaj shajal. Danes zasluži komaj za hrano in stanovanje, za kulturne potrebe pa mu ne ostane nič. Potrebe izboljšanja materialnega položaja se zavedajo prav vsi.

Kakor pa je povišanje z ozirom na naraščajočo draginjo neobhodno potrebno, tako ni nič manj važno redno napredovanje. § 48. zakona o uradniških določah, da se morejo vršiti napredovanja v istem zvanju po skupinah samo na izpraznjena mesta, in sicer more napredovati na izpraznjena mesta v višjih skupinah, če je prebil v prehodni skupini, in sicer v IX. najmanj štiri leta, v VIII., VII., VI. in V. pa tri efektivna leta. S tem vneskom v uradniški zakon je prenehalo avtomatično napredovanje. Ker pa je z določilom »more napredovati« možna zloraba, je zakon v § 102. določil, da se morajo vršiti napredovanja po rangni listi. Prvenstveno vlogi pri vrstnem redu igra čas službe v isti skupini. Nič manjšo vlogo pa bi ne smel igrati čas službe vobče. Danes ima namreč nekdo z 10 služ. leti VIII., drugi pa šele IX. skupino!

Čeprav je tako napredovanje teoretično lahko pravično, če je bila z »more napredovati« zvezana edino zmožnost uslužbenca. V praksi pa se to ne izvaja in če bi se tudi izvajalo, bi ne bilo 100% pravično. S tem je uradništvu odvzeta osnovna državljanska pravica — enakost. Za vse mora veljati enak kriterij napredovanja, zmožnost in vestnost v delu in dolžost službe v isti skupini. Vsi ostali kriteriji morajo odpasti. Danes pa napreduje nekdo, ki ima zveze ali srečo, po nekaj mesecih ali 1 letu, drugi pa morajo čakati 2, 3, 4 ali še več let. V naši stroki napreduje v višjo skupino po 1, 2, 3, 4 ali več letih, v drugih strokah pa dobijo isto skupino po nekaj mesecih. Pri tem pa ne napredujejo najboljši uslužbeni. Niti ocena ni dovolj objektivna kriterij, ker je ta zopet odvisna od subjektivnega ocenjevanja nadrejenega starešine. Zato niti napredovanja po »zmožnostih« ne bi bila docela pravična. Saj smo pred zakonom vsi enaki in pri dolžnostih prav tako. Zakaj bi se morala delati razlika baš pri napredovanjih, kjer so vsi najbolj občutljivi? Največji paradoks pa je v tem, da je zakonodavec določil avtomatično napredovanje po periodičnih poviških, t. j. okrog hriba smete teči vsi, navzgor pa je plezanje dovoljeno samo nekaterim. Ako je zakon določil »periodične poviške avtomatično napredovanje, zakaj je potem treba za napredovanje po skupinah najti drugo pot? V čem je prav za prav razlika med napredovanjem po periodičnih poviških in med napredovanjem po skupinah? Zdi se mi, da je to le moderna sinekura za politične zasluge!

Ta nepravilna napredovanja povzročajo med uradništvom, posebno pa še med učiteljstvom, ki je pri napredovanjih najbolj prizadeto, upravičeno nevoljo in jezo. Brez dvoma je otipljiva krivica, če sta dva tovariša istočasno nastopila službo, sta enako ocenjena, toda eden je v višji skupini že več let, drugi pa nanjo še vedno čaka! Da ne more poslednji verovati v nobeno rangno listo — je več kot očitno. Nihče bi ne imel nič proti temu, če bi napredovali vsi po pravični rangni listi, t. j. da bi ne dobili višje skupine takoj po preteku minimalnega roka, toda tedaj naj bi vsi čakali enako dobo, ne glede na osebo in stroko. Toda tudi tega ni! Nekateri posamezniki in stroke napredujejo prej, drugi zopet pozneje. Učiteljstvo je še posebno zapostavljeno. Napredovanje je namreč vezano poleg teh določb še na kredite. Če ima nekdo pravico po rangni listi na višjo skupino, jo lahko dobi le, če je zasiguran kredit, drugače mu vsi pogoji ne pomagajo nič. Ker je učiteljstva razmeroma največ, je pač zanj najtežje dobiti dovolj kredita in zato najtežje napreduje. Se nas pač tudi pri napredovanjih drži pregovor »Kogar bogovi sovraživijo, tega napravijo za učitelja«.

Ker se napredovanja vršijo počasi, raste od leta do leta število nesrečnikov, ki čakajo na višje skupine. Danes je polovica vsega učiteljstva v naši banovini, ki čaka na napredovanje, mnogi 1, 2, 3, 4 ali celo več let. Število je že preseglo 2000. Čim dalje časa bodo vladale take razmere, tem večje bo število in tem bolj oteženo napredovanje. Prav posebno so prizadete nižje skupine, pripravniki in V. skupina. N. pr. v VIII. skupino je lani napredovalo 60 učiteljev od 600, t. j. ena desetina. To se pravi, da bo trajalo 10 let, preden bodo napredovali vsi, ki imajo pogoje.

Te neznosne razmere vpijejo po pravičnejšem napredovanju. In ni bolj pravičnega napredovanja od avtomatičnega. Po tem kriteriju dobijo višjo skupino vsaki, ki je izpolnil pogoje in nima disciplinskega zadržka, ne glede s katero črko se začne njegovo ime.

## Nekaj opomb

Večkrat čitam po dnevnikih ali v drugih publikacijah razne umestne, največkrat pa neumestne opazke o učiteljstvu, n. pr. »goji premalo srčne kulture«, »je premalo povezan z narodom« ali »je premalo povezan s podeželskim prebivalstvom« itd.

Dobro je, da take in slične opazke gledamo in razmotrivamo tudi iz učiteljskega stališča, da vidimo, v koliko držbe in v koliko ne drže. Ako pa hočemo to stvar iz pravega stališča razmotrivati, moramo poznati učiteljevo funkcijo v državi organiziranega ljudstva.

Kaj je učitelj? Učitelj je član v državi organiziranega ljudstva, ki se je po svojih študijah usposobil (vsaj moral bi se), da mu družba poveri v organizaciji ljudstva posebno delo — poučevanje in vzgajanje mladega družbenega rodu. Družba mu tudi predpiše vzgojni in učni smoter. Po od družbe poverjeni mu nalogi mora biti učitelj usmerjen k skupnosti in ne more biti usmerjen k posamezniku, niti k posamezni skupini niti posameznemu stanu.

Ker narod učiteljevo pripadnost k skupnosti instinktivno sluti, so zahteve, ki jih stavi nasproti učiteljevemu stanu, tudi zelo visoke. Učitelj mora biti moralno neoporečen, poznati mora okolje, v katerem živi, in tok življenja, ki teče po tem okolju, in končno mora biti v vseh panogah temeljito podkovan. Preden pa do te zrelosti pride — (ker od storjenih zahtev mu učiteljše bore malo da) preteče nekaj časa. Jasno je tudi, da posameznika v nepoznavanju položaja, ki ga mora stan v družbi zavzemati, premoči ali poedinec ali poedina skupina — da dela, čuti in misli po njih željah, ne pa po zahtevah skupnosti, ki ji mora pripadati.

Greši torej nad učiteljevim poslanstvom tisti, ki učitelja od navedenega temeljnega načela odvajajo.

Marsikateri izmed našega stanu ima pa pred seboj prebridek skušnjo — ker se, zavedajoč pripadnosti k skupnosti — ni hotel ukloniti niti posameznikom, niti ni hotel služiti željam posameznih skupin ali poedinim stanovom.

Izhajajoč z tega temeljnega načela, prehajam k analizi v uvodu navedenih opomb.

»Pri naši mladini se goji premalo srčne kulture.«

Otrok je last družine — stanice človeške družbe in last organizirane družbe, t. j. države. Zato ima družba in rodbina svoje vzgojne

Naj se določijo dvakrat daljši roki, bolje bo; ker bodo vsaj napredovali vsi — enako. Kakor je bilo možno avtomatično napredovanje po periodičnih poviških, tako naj se najde tudi možnost po skupinah — pa bodo odpadli vsi očitki, vsa protekcija, vsa zapostavljenja in vsa jeza. Naša prva zahteva mora biti, da se naj določijo novi roki in avtomatično napredovanje.

zahteve napram otroku. Družba predpisuje svojim institucijam (šolam) kako naj se mladi družbeni naraščaj vzgaja — starši pa imajo v vzgojnem oziru istotako svoje vzgojne zahteve, ki se vsaj v moralnem oziru strinjajo z zahtevami družbe. Srčna vzgoja mladine se prične, čim se otrok zaveda. Daje je največ mati, ki se z otrokom v tej dobi največ peča. Doraščajočemu otroku pa je v družini oče simbol vseh najlepših lastnosti.

V koliko pa je današnja mladina, ki jo glodajo mnoge socialne bolezni, možna vzgajati otroka k srčni izbrazbi — na to vprašanje naj si vsakdo odgovori iz svoje skušnje sam.

Vsa vzgoja, ki jo otrok prinese v šolo — je zrelo domačih družinskih razmer. Z vstopom v šolo so se povečali tudi otrokovi vzgojni momenti (družba, kino, okolje itd.), ki imajo vpliv na izobrazbo srčne kulture.

V šoli je od 3 do 5 ur, doma in v okolju pa od 19 do 21 ur. Končno so pa še posamezne skupine, ki si otroka laste kot svojega in ga v svoje namene vzgajajo. Vzgojni smotri posameznih skupin, ko bi morali biti v skupno dobro — so pa usmerjeni samo proti vzgojnemu smotrom druge skupine, t. j. k direktnemu sovraštvu do druge skupine.

Da je pod takimi pogoji vzgoja srčne kulture, ki naj jo šola goji, absolutno nemogoča — je jasno. Zato bi bil tak očitek napram šoli neumesten in bi ga moralo učiteljstvo odklanjati.

Dolžnost merodajnih faktorjev bi bila, da prej našteje ovire skušajo odstraniti.

»Učitelji niso povezani z narodom.« »Učiteljstvo premalo čuti s podeželskim prebivalstvom« se večkrat čuje.

Mladenci in mladenke, ki prihajajo na učiteljske z namenom, da se posvete učiteljskemu stanu, izhajajo iz kmetskih in kmetskodelavskih rodbin podeželja ali pa iz delavskih, uradniških in meščanskih družin mesta. Ko vstopajo na učiteljske, ne poznajo razen življenja, ki jim je teklo v krogu in okolju njih lastnih rodbin in življenja, ki jim ga nudijo njihova mlada leta, še prav ničesar. Ker ničesar nimajo, kar se od njih pozneje zahteva, je jasno, da jim more to, česar jim manjka, dati njihova šola, t. j. učiteljske. Navedene pavšalne opazke, v kolikor so utemeljene, bi bilo torej kvečjemu usmeriti na ta naslov, ne pa na učiteljstvo, ki ne more dati, česar ni prejelo.

Zato moramo tudi take očitke odklanjati. K.

## Šolstvo in prosveta v dravski banovini

Iz poročila v banskem svetu

(Nadaljevanje)

### Stanje šolskih poslopij

V banovini imamo 871 ljudskih šol. Od teh šol je nastanjenih v privatnih poslopijih 65 šol, v cerkvenih poslopijih 58 šol, v poslopijih upravne občine 85 šol, v poslopijih, ki so last države, 27 šol, v poslopijih šolskih občin 636 šol.

Vsa ta poslopja imajo skupaj 2937 učilnic, zato odpade na eno učilnico 63 otrok, kar kaže, da se je stanje z ozirom na preteklo dobo od 1. novembra 1937. do 31. oktobra 1938, ko je odpadlo na eno učilnico 66 otrok, nekoliko zboljšalo. Na naših ljudskih šolah je sedaj 101 učilnica več. Treba pa bo še več let sistematičnega dela, da bodo imele ljudske šole zadostno število učilnic.

V vseh šolah je poleg učilnic 320 kabineto in 520 pisarn za upravitelje. Upraviteljskih stanovanj je le 713, manjka jih torej 157. Učiteljskih stanovanj pa še zelo primanjkuje, zato plačuje banovina učiteljem stanarino, okroglo 3 milijone dinarjev letno.

### Zidanje in prezidavanje šol

V času od 1. novembra 1938. do 1. novembra 1939. so bila dograjena in izročena namenu 3 šolska poslopja, in sicer v Rovtarskih Žiberskih, srez Logatec (1 učilnica); v Lučinah, srez Skofja Loka (3 učilnice); na Dolžu, srez Novo mesto (3 učilnice).

Ta šolska poslopja so stala 140.000 din in 450.000 din in 550.000 din, skupno 1.140.000 din. K tem stroškom je le sedaj prispevala država 77.000 din, banovina s podporo 160.000 din, banovina z brezobrestnim posojilom 80.000 din. Skupaj 317.000 din.

Omeniti je tudi treba, da je v Svetinjah, srez Novo mesto, 18 posestnikov zgradilo na svoje stroške povsem ustrezno začasno šolsko

poslopje. To poslopje so dali šoli brezplačno na razpolago vse dotlej, ko bo občina mogla zgraditi pravo šolsko poslopje.

Gradi pa se še 12 novih šolskih poslopij, in sicer v Koroški Beli, srez Radovljica; v Logu - Zaplani, srez Ljubljana - okolica; v Šmarju, srez Ljubljana - okolica; v Javoru, srez Ljubljana - okolica; v Kampiljah, srez Kočevje; v Motniku, srez Kamnik; v Lokavcu, srez Laško; v Skopljah, srez Krško; v Selnici ob Dravi, srez Maribor - levi breg; pri Sv. Treh kraljih, srez Dravograd; v Senožetih, srez Ljubljana - okolica; v Karlovcu, srez Kočevje. — Od teh sta bili 2 medtem že dograjeni, in sicer v Karlovcu in Senožetih.

Večjih prezidav šolskih poslopij pa je bilo sedem.

### Dosebina:

Komu so potrebni napadi na učiteljstvo.

Naša napredovanja.

Nekaj opomb.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini.

Učiteljska organizacija v banovini Hrvatski.

UČITELJSKI POKRET: Naše delo se nadaljuje. — Proučevanje prehrane naših šolarjev.

† Albini Sarkovi v spomin.

Mladinska matica. — Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Naša

gospodarska organizacija. — Šolski radio.

— Stanovska organizacija JUU.